

Stichting Pensioenfonds TNO

10e jaargang

nummer 3

november 2010

Pensioenkrant

EXTRA
OUDERDOMSPENSIOEN
WORDT
PARTNERPENSIOEN

Personalia Pensioenfonds TNO

Bestuur

Benoemd door de RvB TNO

Ir. D.Ph. Schmidt voorzitter
Ir. L. Hoedemaker plv. voorzitter
Drs. C.H.M. van Gerven
Mw. mr. I.C. van den Broek

Gekozen door de deelnemers

Ir. drs. J.B.M. Louwe secretaris
Drs. F. Phillipson
Drs. J.A. Veltman
Ir. J.W. Vethaak

Gekozen door de gepensioneerden

Ir. drs. P.D. van der Koogh
Prof. ir. J. Witteveen

Directie

Drs. J.T. Ruijgrok MBA directeur
Mr. A. van Luijk adjunct directeur

Colofon

De Pensioenkrant is een uitgave van het Pensioenfonds TNO voor deelnemers en pensioengerechtigden.

Redactie/design/fotografie:

mr. Berend H. de Rijk

Redactieadres:

Postbus 7018, 2280 KA, Rijswijk
Telefoon 070 4138602
Telefax 070 4138620
E-mail info@sp.tno.nl

Website: www.pensioenfondstno.nl

Druk: Quantes, Rijswijk

Oplage: 9.700 exemplaren

Rechten

Niets van deze uitgave mag worden overgenomen of vermenigvuldigd zonder toestemming van het Pensioenfonds TNO. Aan de inhoud van deze Pensioenkrant kunnen geen rechten worden ontleend.

In dit nummer

* **Partnerpensioen** bladzijde

4

* **Kandidaat bestuurslid**

5

* **Visitatiecommissie**

10

* **Uniform Pensioenoverzicht**

11

* **Pensioencontract**

13

* **Deeleneemersraad**

14

En verder

Resultaten t/m 3e kwartaal 3
Stichting Pensioenregister 9
Pensioenplanner 11
Overleden gepensioneerden 15

Van de redactie

Toekomstbestendig ...

De pensioenpotten lopen in omvang terug. U heeft zich wellicht de afgelopen tijd afgevraagd hoe gezond uw pensioenfonds nog is, waaraan uw pensioengeld is toevertrouwd. Journalisten zijn er in geslaagd een pensioenbarometer van 100 fondsen samen te stellen. Op 30 september stond het Pensioenfonds TNO met een dekkingsgraad van 106,4% nog net in de lichtgroene zone. Ook het pensioenfonds van onze toezichthouder De Nederlandsche Bank noteert eenzelfde dekkingsgraad.

De beer is los. Wie had ooit gedacht dat een dekkingsgraad als dagkoers fungeert. Iedere dag staat er ook wel iets in de krant over pensioen en dat is een veeg teken. We bestempelden ons pensioensysteem als de beste van de wereld. Toch zijn we met z'n allen druk bezig aan de regelingen te sleutelen. Dat is ook nodig. De economische - en financiële wereld is veranderd en de verplichtingen stijgen aanzienlijk harder dan verwacht. U en ik willen straks wel kunnen genieten van een goed pensioen na een langdurige periode van arbeid. Daarom moet er nu goed en degelijk over worden nagedacht. Toekomstbestendigheid is het toverwoord geardeerd met enige onzekerheid.

Met vriendelijke groet,
mr. Berend H. de Rijk

Resultaten t/m 3e kwartaal 2010

- Dekkingsgraad eind september 106,4%
- Rendement t/m 3e kwartaal 15,2%

Dekkingsgraad, bezittingen en verplichtingen

De dekkingsgraad geeft de verhouding aan tussen de bezittingen en de verplichtingen. De dekkingsgraad bedraagt eind september 106,4% en is daarmee nagenoeg stabiel gebleven ten opzichte van het vorige kwartaal. Toen bedroeg de dekkingsgraad 106,5%.

De bezittingen zijn in het derde kwartaal gestegen van € 2.114 mln. tot € 2.243 mln. Een stijging van circa 6%. Daarnaast stegen de verplichtingen door een dalende rente eveneens met circa 6% naar € 2.112 mln. Daardoor bleef de dekkingsgraad nagenoeg gelijk. In de verplichtingen per eind september is nog geen rekening gehouden met de recent gepubliceerde prognosetafels van het Actuarieel Genootschap. Er loopt nog een onderzoek naar de effecten daarvan voor het fonds.

Beleggingsrendementen

Het totale rendement in de eerste drie kwartalen van 2010 is uitgekomen op 15,2%. Van de beleggingscategorieën is de private equity portefeuille het meest gestegen met 12,6%. De aandelen- en nominale obligatieportefeuilles stegen met respectievelijk 9,7% en 6,9%. De hedgefund portefeuille steeg met 4,9%. Een negatief resultaat werd behaald met de vastgoedportefeuille, die in de eerste 9 maanden van 2010 daalde met 2,2%. De inflatie gerelateerde obligatieportefeuille was hekensluiser en daalde met 9,1%.

Beschermings (overlay) constructies

De beslissing om de belangrijkste vreemde valuta's gedeeltelijk af te dekken, kostte het fonds 1,2% aan rendement. De strategische afdekking van de rentegevoeligheid van 75% van de pensioenverplichtingen, leverde in de eerste negen maanden van 2010 een rendement op van 11,1%. Gerekend zonder beschermingsconstructies bedraagt het rendement 5,3%.

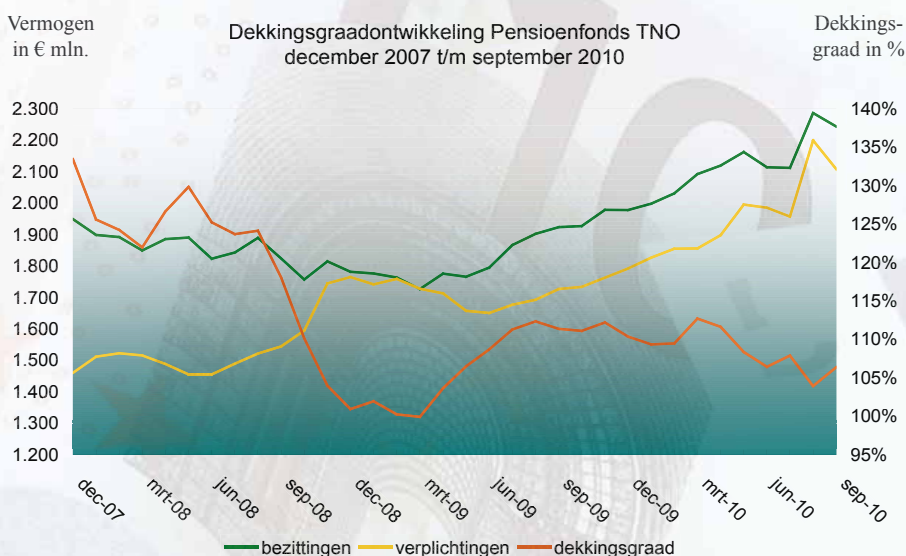
Herstelplan

Met een dekkingsgraad van 106,4% per eind september 2010 loopt het fonds achter op het door De Nederlandsche Bank goedgekeurde lange termijn herstelplan. De doelstelling volgens

het herstelplan is een dekkingsgraad te bereiken van 112% per eind 2010. Aan de korte termijn eis van De Nederlandsche Bank dat de dekkingsgraad groter moet zijn dan 105% wordt wel voldaan.

Beleggingen	Rendement 2010 jan. t/m sept.
Aandelen	9,7 %
Obligaties (nominaal)	6,9 %
Obligaties (inflatie gerelateerd)	- 9,1 %
Hedgefonds	4,9 %
Vastgoed	- 2,2 %
Private equity	12,6 %
Subtotaal	5,3 %
Vatuta-overlay	-1,2 %
Rente-overlay	11,1 %
Totaal	15,2 %

In de grafiek is het effect van wijzigingen in de bezittingen en verplichtingen op de dekkingsgraad zichtbaar.

Aanpassing Partnerpensioen

Een 1e stap naar een duurzaam Pensioencontract

Het partnerpensioen wordt weer opgebouwd zoals vóór 2002 het geval was. Dit komt in de plaats van het extra ouderdompensioen. Het is een verandering in de pensioenregeling per 1 april 2010 waarover de Raad van Bestuur TNO en de Centrale Ondernemingsraad het eens zijn geworden. Ook de deelnemersraad bracht een positief advies uit. In dit artikel wordt de aanpassing uitgelegd.

Partnerpensioen

Partnerpensioen is het pensioen dat de achterblijvende partner ontvangt, wanneer de deelnemer of gepensioneerde overlijdt.

Doelstelling van het partnerpensioen is een uitkering van 70% van het ouderdompensioen. Dit was tot 2002 het geval. Daarna kwam er een verandering in de regeling. Het partnerpensioen werd vanaf 2002 niet meer opgebouwd. Daarvoor in de plaats kwam:

1. een overlijdensrisicodekking.

Dat wil zeggen dat de partner alleen een partnerpensioen ontvangt wanneer de werknemer tijdens het dienstverband overlijdt. Bij overlijden na uitdiensttreding was dit niet meer verzekerd.

2. de opbouw van een extra ouderdompensioen.

Dus geen opbouw meer van partnerpensioen maar wel opbouw van een extra ouderdompensioen. Dat extra ouderdompensioen kon bij uitdiensttreding, scheiding of pensionering weer naar keuze worden uitgeruild voor een partnerpensioen. Zo bleef de partner toch verzorgd achter bij overlijden.

Onbedoelde effecten

Door de toenemende levensverwachting en het kleiner worden van het verschil in levensverwachting tussen mannen en vrouwen, is de opbouw van het extra ouderdompensioen, zoals genoemd in punt 2, te hoog.

Met veel minder opbouw aan extra ouderdompensioen kan het beoogde partnerpensioen worden ingekocht. Het aanpassen van de opbouw maakt de pensioenregeling goedkoper.

Om te voorkomen dat het fonds de bedoelde aanpassing steeds weer moet doen, wordt weer overgestapt op het oude systeem. Daarbij wordt het partnerpensioen direct opgebouwd in de juiste verhouding met het ouderdompensioen.

Ook wordt het partnerpensioen in het kader van flexibilisering uitruilbaar voor ouderdompensioen. Dit levert een extra ouderdompensioen op. Dat is met name aantrekkelijk voor alleenstaanden.

Aanpassing

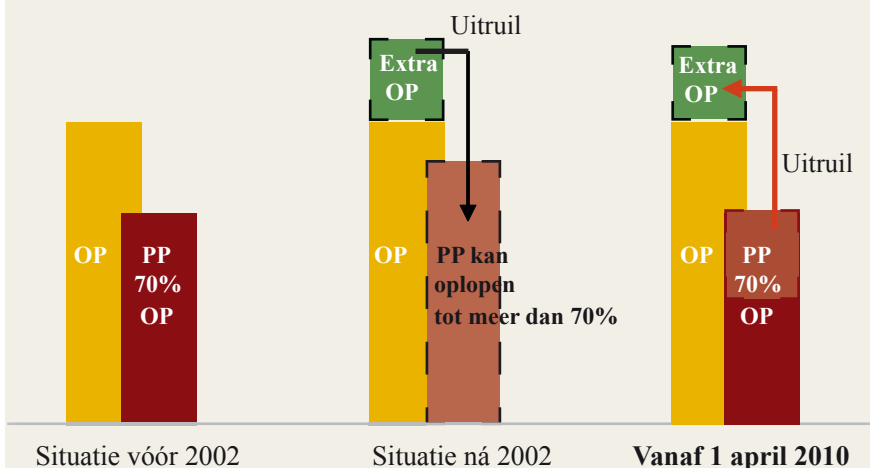
De opbouw van het partnerpensioen wordt weer 70% van het ouderdompensioen. Net als vóór 2002 het geval was. Daarbij zetten we de aanspraken op extra ouderdompensioen die zijn opgebouwd van 1-1-2002 tot 1-4-2010 gelijkwaardig om in partnerpensioen. Dit gebeurt zodanig dat het totale ouderdompensioen en het partnerpensioen zich verhouden als 100 : 70.

Gevolgen voor de deelnemers

- **Het partnerpensioen bedraagt weer altijd 70% van het te bereiken ouderdompensioen.**
- **Het vanaf 1-1-2002 opgebouwde partnerpensioen kan bij pensionering worden uitgeruild voor een extra ouderdompensioen.**

De toeslag van 10% voor de partner jonger dan 65 jaar blijft op risicobasis gehandhaafd.

Schematische voorstelling

Teruggedaan wordt naar de situatie vóór 2002 met opbouw van OP en PP. Het extra OP wordt zodanig herrekend dat er weer een verhouding OP : PP ontstaat van 100 : 70.

De waarde van het totale pensioen in de oude en nieuwe situatie blijft daarbij gelijk.

Daarnaast wordt in de nieuwe regeling de mogelijkheid geboden om ten tijde van pensionering het vanaf 2002 opgebouwde PP uit te ruilen voor een extra OP.

OP = Ouderdomspensioen   PP = Partnerpensioen

Rekenvoorbeeld

Stel, u bent 40 jaar en u heeft per 1 april 2010 de volgende opgebouwde aanspraken staan bij het fonds:

- Ouderdomspensioen	€ 10.000
- Extra ouderdomspensioen	€ 1.000
- Partnerpensioen	€ 4.000
↳ opgebouwd vóór 2002	

Na omzetting zien de aanspraken er als volgt uit:

- Ouderdomspensioen	€ 10.070
- Partnerpensioen	€ 7.049

Het vanaf 2002 opgebouwde partnerpensioen bedraagt € 7.049 - € 4.000 is € 3.049. Dit bedrag samen met het nog op te bouwen partnerpensioen kan bij pensionering uitgeruild worden voor een extra ouderdomspensioen.

De bedragen zijn de bruto uitkeringen per jaar.

4 Vragen + antwoorden

1. Waarom gaat de aanpassing per 1 april 2010 in?

Per deze datum nam het bestuur het besluit dat de onbedoelde effecten niet langer acceptabel zijn en de regeling aanpassing behoeft. Daarna volgde een goedkeuring door de sociale partners.

De aanpassing levert een premiebesparing op. Zo blijft het pensioen betaalbaar en is er uitzicht op een goed pensioen.

2. Waarom geldt een toeslag van 10% op risicobasis en wat is dat?

Deze toeslag geldt zolang de partner van de deelnemer nog geen 65 jaar is. Daarna is de AOW en een lager belastingtarief van toepassing.

Op risicobasis wil zeggen dat alleen de partner van een overleden werknemer hiervoor verzekerd is. Voor deze toeslag is geen sprake van een opbouw en dat maakt de regeling goedkoper.

3. Waarom kan slechts het partnerpensioen vanaf 1-1-2002 worden uitgeruild voor een extra ouderdomspensioen?

Uitruilen is met de reglementswijziging van 2002 van kracht geworden. Uitruil van partnerpensioen vóór deze datum maakt de regeling duurder. Immers, het wordt uitgeruild voor ouderdomspensioen en dat moet langer worden uitgekeerd omdat we steeds langer leven.

4. Wat betekent gelijkwaardige omzetting? In het rekenvoorbeeld wordt het ouderdomspensioen hoger. Hoe kan dat?

De pensioenen in het voorbeeld hebben een totale waarde van stel € 60.000, zowel vóór als na de omzetting. Deze waarde is het bedrag dat nu nodig is om de pensioenen zoveel jaren uit te keren.

Bij het omzetten van het extra ouderdomspensioen naar 70% partnerpensioen blijft een stukje extra ouderdomspensioen over. Dit wordt weer verdeeld in de verhouding 100:70.

Zie ook volgende bladzijde

Geen gevolgen voor de premie

Hoewel het pensioen door de nieuwe regeling goedkoper lijkt te worden, leidt dit niet tot een daling van de premie. De totale premie die door de werkgever en de deelnemer wordt betaald, bedraagt nu 17%.

Er zijn andere factoren die de kostprijs van het pensioen duurder maken. Bijvoorbeeld de sterk toenemende levensverwachting. De nieuwe regeling zorgt ervoor dat de premie nu minder hard zal stijgen dan anders het geval was geweest.

Pensioengerechtigden

De aanpassingen hebben geen gevolgen voor de pensioengerechtigden die vóór 1 april 2010 met pensioen zijn gegaan. Voor pensioenen die na deze datum zijn ingegaan, vindt nog een correctie plaats. De betrokken pensioengerechtigden worden hierover schriftelijk geïnformeerd.

Wat kunt u verwachten

De deelnemers worden volgens de huidige planning in het eerste kwartaal van 2011 door het **fonds** schriftelijk geïnformeerd over wat de afspraken zijn op basis van de oude en de nieuwe regeling.

Het volgend jaar te verstrekken Uniform Pensioenoverzicht (UPO) zal daarom inhoudelijk afwijken van de UPO's die in voorgaande jaren zijn verstrekt.

Ook de **werkgever** zal informatie verstrekken in zijn gebruikelijke arbeidsvoorwaardenbrief, die aan het einde van het jaar verschijnt.

Informatie zal ook op de websites van TNO en het fonds staan. Daarnaast worden de brochures en de Pensioenplanner van het fonds aangepast.

Overige aanpassingen

Werknemers in het buitenland

Vrijstelling van deelname

De werknemer die permanent in het buitenland woont en werkt kan met de werkgever overeenkomen dat de bepaling over pensioen in de arbeidsvoorwaarden van de werkgever geen deel (meer) uitmaakt van de arbeidsovereenkomst en daarmee van de verplichting tot deelneming aan de pensioenregeling kan worden vrijgesteld.

Er moet dan een schriftelijk verzoek bij het bestuur worden ingediend, inhoudende een verklaring dat:

- de werkgever en de werknemer beiden vrijstelling wensen;
- de werknemer in het buitenland woont en werkt en inzake de loon- en inkomstenbelasting en sociale verzekering onder de buitenlandse wet- en regelgeving valt;
- de werknemer en de eventuele partner afstand doen van elke aanspraak of recht op pensioen betreffende de vrijstellingsperiode.

Arbeidsongeschiktheidspensioen

Technische aanpassing

In het reglement staat dat om in aanmerking te komen voor een arbeidsongeschiktheidspensioen de arbeidsovereenkomst moet zijn aangepast of zijn beëindigd. Dit kan leiden tot onbillijke situaties. Het komt voor dat het einde van de arbeidsovereenkomst niet aansluit op de wettelijke uitkering. Ook wordt bij gedeeltelijke arbeidsongeschiktheid de arbeidsovereenkomst niet meer gedeeltelijk beëindigd. De medewerker gaat passende arbeid verrichten. In dat geval zou geen arbeidsongeschiktheidspensioen worden uitgekeerd, omdat de arbeidsovereenkomst niet gedeeltelijk is geëindigd. Daarom is de reglementsbevestiging aangepast. Het fonds toetst nu of er een WIA-uitkering is. Zo ja dan wordt de wettelijke uitkering aangevuld met een arbeidsongeschiktheidspensioen van 70% over het salarisdeel boven het maximum dagloon en naar de mate van arbeidsongeschiktheid.

Actuarieel Genootschap publiceert nieuwe Prognosetafel 2010-2060

Verder toegenomen levensverwachting

Eind augustus 2010 heeft het Actuarieel Genootschap (AG) de nieuwe Prognosetafel 2010-2060 gepubliceerd. Dat is vrij snel na verschijning van de Prognosetafel 2005-2050 in 2007. Reden daarvoor is de toegenomen levensverwachting in de afgelopen jaren. Deze blijkt ook hoger te zijn dan volgens de prognose van het Centraal Bureau van de Statistiek (CBS) van eind 2008. Zie onderstaande tabel voor een overzicht.

	AG 2010 tot 2060	AG 2005 tot 2050	CBS 2008 tot 2050
0 jaar, man	85,5	82,5	83,2
0 jaar, vrouw	87,3	84,3	85,5
65 jaar, man	22,0	19,6	20,6
65 jaar, vrouw	23,8	21,3	22,7

Ten opzichte van de eerdere AG prognosetafel is de levensverwachting voor een 0-jarige man met 3 jaar toegenomen tot 85,5 jaar. Ten opzichte van het CBS-cijfer is dit 2,3 jaar hoger.

Tijdelijk ouderdomspensioen

Aanpassing terminologie

De benaming van het reglement waarin het tijdelijk ouderdomspensioen (TOP) is geregeld, is vanaf 1 januari 2011 gewijzigd. In plaats van "Pensioenspaarreglement" wordt nu gesproken over "reglement tijdelijk ouderdomspensioen". Overal in het reglement is de term "sparen" verwijderd.

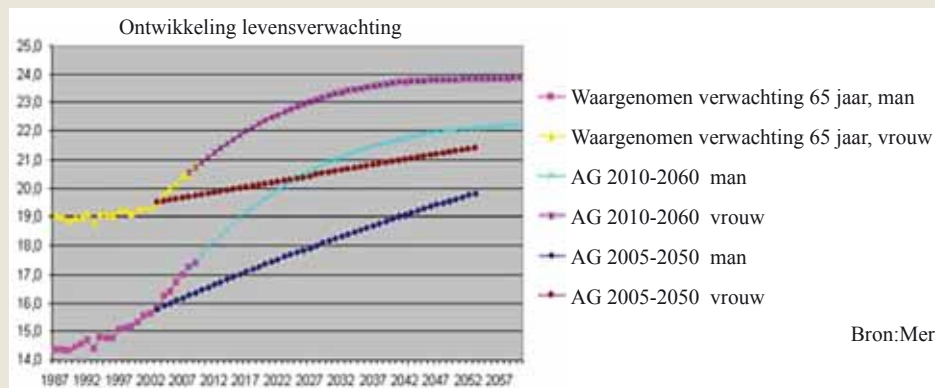
Het pensioenkapitaal wordt via ING belegd. Daaraan zijn risico's verbonden. Voor een beter begrip is daarom de terminologie aangepast.

Door invoering van de Levensloopregeling geldt dat alleen voor en door de werknemers geboren vóór 1 januari 1950 nog een maandelijkse inleg voor deze prépensioenregeling wordt gestort.

Gevolgen pensioenvoorzieningen

Voor het pensioenfonds is het aantal jaren dat een deelnemer leeft na zijn 65e van groot belang. Immers, hoe langer de pensioenuitkering duurt, hoe meer gereserveerd moet worden. Voor mannen zal gemiddeld 2,4 jaar langer pensioen moeten worden uitgekeerd dan op basis van de vorige prognosetafel van het AG. Voor vrouwen is dat 2,5 jaar langer. Het fonds heeft in de jaarrekening over 2009 al rekening gehouden met de gestegen levensverwachting. Dit is gebeurd op basis van de CBS 2008-2050 tafel. Deze opslag bedroeg 4%. Op basis van de nu gepubliceerde AG Prognosetafel 2010-2060 zal de voorziening nog verder toenemen. Hierover vindt nog een studie plaats. De verdere toename van de voorziening heeft negatieve gevolgen voor de dekkingsgraad en de kostendeekkende premie.

Uit onderstaande grafiek blijkt dat de toename in de waargenomen levensverwachting na 2001 duidelijk groter is. Met deze kortetermijntrend is in de nieuwe overlevingstafel rekening gehouden.

Drs. J.A. Veltman

Werknemerslid Hans Veltman stelt zich herkiesbaar voor bestuurszetel

Nieuw werkgeverslid

Volgens het rooster van aftreden eindigt per 2010 de zittingstermijn van de heer J.A. Veltman in het bestuur van het fonds. Hij stelt zich herkiesbaar en is werknemerslid in het bestuur en tevens voorzitter van de Centrale Ondernemersraad. Indien geen tegenkandidaten zich aanmelden, is hij automatisch herkozen.

Tegenkandidaten

Deelnemers kunnen zich voor de betreffende zetel kandidaat stellen. Belangstellenden kunnen zich uiterlijk tot **1 februari 2011** schriftelijk aanmelden bij het Pensioenfonds TNO, Postbus 7018, 2280 KA Rijswijk.

Bij de aanmelding dient een curriculum vitae met een korte motivering te worden meegezonden, met de naam en handtekening van tenminste 25 stemgerechtigde deelnemers.

Het bestuur

Het bestuur van het fonds bestaat uit tien leden. Vier worden voorgedragen door TNO en vier worden gekozen uit en door de deelnemers. Twee leden worden gekozen uit en door de pensioengerechtigden. De zittingstermijn bedraagt vier jaar.

De taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden van het bestuur zijn gebaseerd op de wet en de statuten/reglementen van het fonds.

Profiel en Competenties

- **B**etrouwbaar
- **I**nteger
- **M**aatschappelijk
- **V**isie
- **S**trategisch inzicht

Het bestuur zorgt er voor dat de deelnemers, pensioengerechtigden en overige belanghebbenden zich op evenwichtige wijze vertegenwoordigd kunnen voelen.

Deskundigheid van het bestuur is van belang. Er bestaat de mogelijkheid om trainingen te volgen. Alvorens een benoeming kan worden geformaliseerd, toetst De Nederlandsche Bank of aan de vereisten van betrouwbaarheid en deskundigheid wordt voldaan.

Men kan zich aanmelden tot uiterlijk **1 februari 2011**. Meer informatie over de functie is verkrijgbaar bij de directie van het fonds: drs. Joop Ruijgrok of mr. Arie van Luijk.
telefoon: 070 - 4138602
e-mail: ruijgrok@sp.tno.nl
vanluijk@sp.tno.nl

Stichting Pensioenregister

Om uw privacy te kunnen garanderen, heeft u vanaf 4 januari 2011 uw DigiD nodig om gebruik te kunnen maken van deze website. DigiD is uw eigen inlogcode voor de overheid.

[Mijnpensioenoverzicht.nl](http://www.mijnpensioenoverzicht.nl) heeft toestemming gekregen om gebruik te maken van DigiD.

Heeft u nog geen DigiD? Of bent u uw gebruikersnaam of wachtwoord vergeten? Dan kunt u die gegevens nu alvast opvragen via de website van DigiD: www.digid.nl. Zo bent u ervan verzekerd dat u meteen vanaf 4 januari 2011 toegang krijgt tot de gegevens op deze website.

Pensioenfonds TNO op tijd

Het Pensioenfonds TNO heeft meegelopen bij het aansluitproces van pensioenfondsen. Vastgesteld is dat de gegevens van ons fonds correct in het Pensioenregister getoond worden. Per 4 januari 2011 zullen de meest recente gegevens worden geladen. De omzetting van extra ouderdomspensioen in partnerpensioen zal dan wellicht nog niet verwerkt zijn. Dit gebeurt in de loop van het eerste kwartaal.

Wij onderschrijven het belang van het Pensioenregister. Op deze manier krijgt iedereen inzicht in zijn totale pensioen.

Een gezamenlijk initiatief

De Stichting Pensioenregister is een initiatief van de gezamenlijke Nederlandse pensioenfondsen, de pensioenverzekeraars en de Sociale Verzekeringsbank (SVB). Dit samenwerkingsverband heeft zich ten doel gesteld om vanaf 4 januari 2011 de website www.mijnpensioenoverzicht.nl beschikbaar te stellen.

Wat is www.mijnpensioenoverzicht.nl?

De website www.mijnpensioenoverzicht.nl maakt het vanaf 4 januari 2011 voor elke Nederlandse burger mogelijk om een totaal overzicht te krijgen van de opgebouwde en op te bouwen pensioenaanspraken bij pensioenfondsen en verzekeraars én van de opgebouwde AOW-rechten.

Gratis gebruik

Het gebruik van [mijnpensioenoverzicht.nl](http://www.mijnpensioenoverzicht.nl) is gratis voor elke burger. De website wordt beschouwd als een publieke voorziening en is niet bedoeld voor commerciële doeleinden. Deze website is nu nog in ontwikkeling, maar vanaf 4 januari 2011 bent u van harte welkom!

Wettelijke grondslag

In de Pensioenwet is bepaald dat de pensioenfondsen en verzekeraars een Pensioenregister moeten inrichten dat uiterlijk per 4 januari 2011 operationeel is. Het Pensioenregister ontsluit de Nederlandse (collectieve) pensioenaanspraken via de website www.mijnpensioenoverzicht.nl.

Vragen?

Op dit moment werkt de Programmaorganisatie van de Stichting Pensioenregister hard aan de ontwikkeling van de website www.mijnpensioenoverzicht.nl.

Heeft u vragen aan de Programmaorganisatie, dan kunt u contact opnemen via het Programmabureau Pensioenregister, Postbus 61183, 1005 HD Amsterdam, info@pensioenregister.nl.

Visitatiecommissie op bezoek

Intern toezicht hoort bij goed bestuur. De in 2008 ingestelde visitatiecommissie toetste in oktober/november 2010 voor een tweede maal het functioneren van het fonds.

Doel van de visitatie is een oordeel uit te spreken over:

1. De beleids- en bestuursprocessen, zoals neergelegd in de formele stukken. Geoordeeld wordt over hoe wordt omgegaan met gegevens, of de juiste procedures zijn afgesproken en nageleefd. Hoe het proces is geweest van besluitvorming bij afwijkingen.

2. Het systeem van checks en balances. Met behulp van documenten en te houden gesprekken wordt een oordeel gevormd over het in control zijn. Dit loopt van strategie tot en met uitvoering.

3. De wijze waarop de uitvoering van de regeling wordt aangestuurd. Het gaat o.a. om het systeem van deskundigheidsbevordering van bestuur, commissies, directie en medewerkers. Het gaat ook over transparantie en zorgvuldigheid naar belanghebbenden, het opvolgen van wet- en regelgeving en beoordelen van de realisatie van beleidsplannen.

4. Hoe het bestuur omgaat met risico's op korte en langere termijn. Onderzocht wordt de wijze waarop het bestuur omgaat met de regelingen, de kostendekkende premie, de beleggingsmix, de integratie bij bedrijfsovernames, de gebruikmaking van studies/analyses en de continuïteit van de pensioenuitvoerder en ICT systemen.

De visitatiecommissie bestaat uit drs. P.B.A. Dirks, mw. H.C.M. Vedder-Wubben en prof.dr. J. Koelewijn. Zij bestudeerden diverse stukken en voerden gesprekken met de directie, een vijftal bestuursleden, twee leden van de deelnemersraad, een lid van de beleggingsadviescommissie en de actuaris.

De commissie geeft in het huidige onderzoek aandacht aan onder andere de opvolging van de in 2008 gemaakte opmerkingen, de wijze waarop is omgegaan met de financiële crisis en de mate van in control zijn. Er komen zaken aan de orde als het beleggingsbeleid, de rol van de beleggingsadviescommissie, het balans- en risicomangement, het premie- en toeslagbeleid, de uitgangspunten in de diverse studies over de ontwikkeling van het vermogen en de verplichtingen, de interne organisatie, managementrapportages, de pensioenreglementen, het jaarverslag, het communicatiebeleid, het overleg met het verantwoordingsorgaan en de deelnemersraad en dergelijke.

Het eindrapport van de visitatiecommissie met zijn bevindingen zal in december verschijnen. In de volgende Pensioenkrant zal hierover verslag worden gedaan.

V.l.n.r.: drs. J. T. Ruijgrok, mr. A. van Luijk, ir. L. Hoedemaker
drs. P.B.A. Dirks, mw. H.C.M. Vedder-Wubben en prof.dr. J. Koelewijn

Uniform Pensioenoverzicht voor onze pensioengerechtigden

Het Uniform Pensioenoverzicht (UPO) is voor deelnemers inmiddels jaarlijkse kost geworden. Voor pensioengerechtigden daarentegen niet. Zij krijgen wel ieder jaar een opgave van het ontvangen pensioen. Omdat een nabestaande van een gepensioneerde doorgaans ook aanspraken heeft op een partnerpensioen, gaat het fonds ook deze categorie jaarlijks een UPO verstrekken. Daartoe is inmiddels ook een wettelijke plicht.

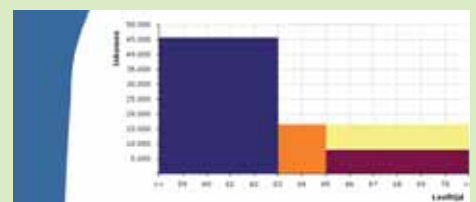
Het Uniform Pensioenoverzicht zal in december worden verstuurd en bevat een overzicht van het pensioen per 31 december 2009. Het getoonde pensioen moet overeenkomen met uw huidige uitkering, omdat per 1 januari 2010 geen toeslag is verleend.

Pensioenplanner aangepast

Ook personen ouder dan 62 jaar maar niet ouder dan 65 hebben nu toegang tot de planner. Daarnaast is het gebruik opgefrist en is een aantal wijzigingen doorgevoerd. Echter, de in deze Pensioenkrant aangekondigde wijziging van het pensioenreglement is hierin nog niet meegenomen. Deze wijziging zal in het eerste kwartaal van 2011 worden gerealiseerd.

De startpositie in de simulatiemodule is gewijzigd. Uw pensioen gaat in op 65 jaar en wanneer u een kapitaal heeft bij ING, kunt u de simulatiemodule gebruiken om de pensioendatum te vervroegen. U gebruikt hiervoor het kapitaal van uw ING-rekening.

Deelnemers die in dienst zijn gekomen na 1-1-2006 hebben geen ING-kapitaal en kunnen dus hun huidige ingangsdatum van het pensioen niet vervroegen. Wel kan van de overige simulatiemogelijkheden gebruik worden gemaakt.

Op weg naar een duurzaam pensioencontract

In de Pensioenkrant van maart 2010 stond een tussentijds verslag van Hans Veltman, voorzitter van de Commissie Toekomstig Pensioencontract TNO. Inmiddels heeft het bestuur in overleg met TNO en de Centrale Ondernemingsraad een eerste stap gezet tot aanpassing van de pensioenregeling (zie elders in deze Pensioenkrant). Een tweede fase gaat nu in om de pensioenregeling duurzaam te maken. Het bestuur heeft diverse aanbevelingen opgesteld, die het aan de sociale partners wil meegeven. Daarbij is rekening gehouden met het rapport van de commissie Goudswaard en voorgenomen beleidsadviezen uit de pensioensector. In 2011 zullen verdere voorstellen worden uitgewerkt.

Stapsgewijze verhoging pensioengerechtigde leeftijd

De karakteristieken van het huidige deelnemersbestand veranderen. Dit komt door stijging van de gemiddelde leeftijd, andere sexeverdeling en verloop van werknemers. Op middellange termijn leidt dit bij een ongewij-

zigd beleid tot een sterke stijging van de kostendeckende premie en van de pensioenverplichtingen.

Genoemde effecten zijn ook kenmerkend voor andere fondsen. Werkgevers en werknemers hebben in de Stichting van de Arbeid daarom in het voorjaar de contouren van een toekomstig beleid in een pensioenakkoord vastgelegd.

Samengevat komt het pensioenakkoord neer op het stapsgewijze verhogen van de pensioengerechtigde leeftijd. Het bestuur stelt de sociale partners voor dit akkoord als uitgangspunt te nemen bij het komend arbeidsvoorwaardenoverleg.

Inkomensoverdracht

Het blijkt dat het hanteren van een premievrije voet (thans € 28.572) resulteert in een premie, die voor een deelnemer tot circa vijftig jaar redelijk correspondeert met de kostprijs

van het opgebouwde pensioen. Door de premievrije voet is sprake van een premiekorting voor laag gesalarieerden. Dit betekent een inkomensoverdracht van ouderen naar jongeren, omdat oudere werknemers gemiddeld meer verdienen. Daar staat tegenover dat hantering van één premie voor alle leeftijden een inkomensoverdracht betekent van jongeren naar ouderen. Het hanteren van een premievrije voet nivelleert dit weer enigszins.

ABP als benchmark

Het bestuur gaat uit van het gegeven dat de werkgevers deel uitmaken van een netwerk van kennisorganisaties, dat zich voortdurend aanpast aan gewijzigde of gewenste omstandigheden.

Een zekere conformiteit met pensioenregelingen van andere kennisorganisaties is uit een oogpunt van personeelsbeleid wenselijk. Het bestuur ziet de pensioenregeling van het ABP daartoe

In 2011 worden verdere voorstellen uitgewerkt!

als een belangrijke benchmark. Het bestuur meent daarmee in lijn te handelen van de opvattingen daarover bij de sociale partners.

Nieuwe staffel

Het bestuur stelt de pensioenpremie vast met behulp van een zogenaamde staffel, die de relatie tussen premie en de dekkingsgraad vastlegt. Een zekere voorspelbare en stabiele premie is van belang. Het bestuur wil daartoe een nieuwe staffel ontwikkelen.

Verdeling van risico's

Nodig is een helder inzicht in de huidige verdeling van risico's tussen de verschillende belangengroepen. Zo is bijvoorbeeld een verlaging van de pensioenen bij een te lage dekkingsgraad niet gespecificeerd in het huidige pensioencontract. Omgekeerd is ook niet duidelijk aan wie de voorde-

len bij een zeer hoge dekkingsgraad toevallen.

Nader te bestuderen

- Alvorens eerder genoemde punten door te voeren wil het bestuur studie doen naar de toekomstige financiële positie van het fonds. Daarin komt ook de houdbaarheid van de huidige toeslagambitie aan de orde.
  - Het bestuur ziet een vergroting van de flexibiliteit in pensioenopbouw en ingangsdatum van het pensioen als noodzakelijk. De flexibiliteit kan vergroot worden omdat de TOP- en de Levensloopregeling hiervoor te beperkt zijn.
  - Flexibiliteit in pensioenopbouw kan vergroot worden met bijspaarregelingen of vergroten van uitruilmogelijkheden van pensioen, inclusief de mogelijkheid tot
- verlagen van de opbouw van het partnerpensioen zelf en het maximaal benutten van fiscale mogelijkheden.
- Een fundamentele herziening van risicoverdeling tussen werkgevers, werknemers en pensioenge-rechtigden kan noodzakelijk zijn uit oogpunt van houdbaarheid en transparantie. Dan komen andere pensioencontractvormen aan de orde. Het bestuur brengt deze opties verder in kaart.

De plaats waar pensioenafspraken worden gemaakt is het arbeidsvoorwaardenoverleg tussen de sociale partners.

Deelnemersraad

Verantwoord omgaan met risico's

De deelnemersraad is een adviesorgaan van het fonds. Daarin zijn actieven (degene die nu premie betalen) en pensioengerechtigden vertegenwoordigd.

De deelnemersraad toetst wijzigingen in de reglementen en statuten van het fonds. Het toetst of de opgebouwde en toekomstige aanspraken van deelnemers niet geschaad worden. Het kijkt ook onder andere naar de vaststelling van het jaarverslag, de jaarrekening, de actuariële en bedrijfstechnische nota en het lange-termijnherstelplan. Ook bij vermindering van de verworven pensioen-aanspraken en pensioenrechten en het vaststellen en wijzigen van het toeslagbeleid heeft de deelnemersraad een adviserende rol.

Kwetsbare zekerheid

Met de in het verleden behaalde beleggingresultaten werd het een bijna vanzelfsprekende zaak dat pensioenen jaarlijks konden worden geïndexeerd. Pensioenen liepen gelijk op met de loonontwikkeling bij TNO, waardoor een welvaartsvast pensioen kon worden gegeven.

De crisis op de financiële markten, gevolgd door een economische crisis hebben ons met een harde werkelijkheid geconfronteerd; resultaten in het verleden zijn geen garanties voor de toekomst. Garanties voor een waar-

devast of welvaartsvast pensioen zijn er feitelijk niet, maar de ambitie om die te krijgen blijft vooralsnog overeind staan.

Waarom geen garanties?

Een eerste aspect heeft te maken met het basisidee van ons pensioen naast de AOW. In grote lijnen kan men zeggen dat er wordt gespaard voor een pensioen dat na pensionering in termijnen wordt uitgekeerd tot het moment van overlijden. Hierbij wordt uitgegaan van een gemiddelde levensverwachting van rond de 82 jaar. Er zijn factoren zoals betere medische hulp, veiliger verkeer etc., waardoor we nu gemiddeld langer leven. Voor het fonds betekent dit, dat meer geld uitgekeerd zal moeten worden dan eerder is voorzien. En dat geld moet ergens vandaan komen. In de praktijk betekent het dat de verplichtingen van het fonds toenemen, waardoor de dekkingsgraad (de verhouding tussen vermogen en verplichtingen) afneemt. Ultimo 2009 is een voorziening van 4% getroffen. De laatste berekeningen laten zien dat dit niet voldoende was. Zeer waarschijnlijk zal nog eens extra gereserveerd moeten worden.

Een tweede aspect is de lage rente. Simpel uitgelegd moet het fonds nu circa € 98 in kas hebben om bij een rente van 2% volgend jaar € 100 uit te kunnen keren. Was de rente echter 5% dan had het fonds nu slechts circa € 95 in kas moeten hebben. Een verschil van € 3 in dit voorbeeld. Wanneer bedacht wordt dat het fonds moet rekenen met verplichtingen die pas over zo'n 40 jaar zullen ingaan, dan gaat het om heel veel miljoenen. Om de gedachten te bepalen in termen van dekkingsgraad: 1% rente verandering heeft voor ons fonds een effect van circa 14,5% punten op de waarde van de pensioenverplichtingen.

Vermogen

Aan de vermogenskant doet het fonds het redelijk goed. Hier zit ook het probleem niet. Het vermogen is voor een groot deel belegd en bedraagt circa 2,2 miljard euro. Met een huidige dekkingsgraad van circa 107% is er 7% meer geld in kas dan nodig is om aan de verplichtingen te voldoen.

Het geld wordt belegd in allerlei vormen over de hele wereld. Dit moet op een verantwoorde manier gebeuren. Daar stelt de deelnemersraad aan het

bestuur vragen over. Waarom zetten we het geld niet gewoon op een spaarrekening? Dat kan je nu met je eigen geld doen voor de zekerheid van 2% rente tot de volgende rente aanpassing. Spaarrente is voor het fonds onvoldoende om de de hogere levensverwachtingen in de pensioenen te financieren maar ook onvoldoende om de ambitie van indexatie waar te maken.

Zorgen?

Moeten we als deelnemers en pensioengerechtigden ons dan zorgen maken? Ja en nee.

Ja, omdat het verschil van 7% te klein is om de aanspraken te corrigeren voor de inflatie. Zo zijn de aanspraken in 2009 niet met de 3,3% loonmaatregel aangepast. De ambitie van het fonds om de 3,3% door te voeren kon toen niet worden gerealiseerd, omdat de dekkingsgraad te laag was.

Nee, geen zorgen als u er van overtuigd bent dat op de lange termijn het vermogen van het fonds sneller groeit dan de pensioenverplichtingen, die met de lage rekenrente van nu wordt berekend.

Redactie: Bryan Busropan
Voorzitter deelnemersraad

Overleden gepensioneerden

	leeftijd
Juni 2010	
N.A. Kok	86
J. Borsboom	65
J. Dekker	84
Mw. J. Boter-Ester	71
P. Homburg	90
D. Schilstra	68
H. Vissinga	85
Mw. D. Vermeulen	85
Juli 2010	
A.J. de Haan	69
A.J. Verstappen	77
Mw. M.H. van Drumpt	73
W. Nieman	75
Mw. J.H. Jongste-Hunnego	89
Mw. F.M. Brinkman	87
A.H. Hollander	88
W. Spuyman	85
H.A. Budding	81
H. Nakken	69
Mw. C.P. Leegwater	89
Mw. P.J. Kilian	96
D. Mensert	83
Augustus 2010	
P. Gaastra	86
Mw. M. Hulsbos	85
J.C. van der Linden	80
Mw. C.J. Boedijn	90
J.A. Barlag	82
W.A. 't Lam	74
P. Kleijburg	80
Mw. W.C. Eijerkamp	95
A. Hout	80
Mw. J. de Flines	92
September 2010	
Mw. M.H. van Etten-Brueren	94
Mw. C.J.P. Klein	90
J.A. Sparenberg	85
F. Fopma	81
H. van Houten	85
E. van der Burg	77
F. Möhring	84
J.A.C. de Kock van Leeuwen	84
Mw. H.A. Onderstal	97
A.D.J. Meeuse	95
Mw. W. Hulshof	83
W.M.D. van Veen	80
G.F.M. Remery	67
H. ter Haar	80
P.C. Borstlap	86
Mw. G.E. Riethoven	79
Oktober 2010	
Mw. J.M.A. Toby	78
Mw. H. Stekelenburg	92
Mw. S.C. Hannema	92
A.C. Ford	88
Mw. J.H.L. Leenart	78
Mw. H. Hoekstra	90
J. Bosch	82
G. de Bruin	87
Mw. R.C. van der Most-Plomp	69
A. den Hertog	86
B.W. Hyndman	68
M. Dragosavić	82
R. Fluit	94
P.B. van Harreveld	78
Mw. M.J.C. Kleijs	84
M.F. Berger	83
P. Koppes	91
Y.Y. Tan	83

Het TNO-pensioen bestaat uit verschillende voorzieningen, zoals:

- Tijdelijk ouderdomspensioen
- Ouderdomspensioen vanaf 65 jaar
- Partner- en wezenpensioen voor de nabestaanden
- Arbeidsongeschiktheidspensioen

Stichting Pensioenfonds TNO

Laan van Zuid Hoorn 165
2289 DD Rijswijk
Postbus 7018
2280 KA Rijswijk

Telefoon : 070 4138602
Telefax : 070 4138620
E-mail : info@sp.tno.nl
Website : www.pensioenfondstno.nl

